

SIENOS PASAKOJA ISTORIJAS: GATVĖS MENO MARŠRUTAS

Atstumas: **49 km**

Trukmė: **10 val 37 min**

Šis gatvės meno maršrutas po Kauną ir Kauno rajoną gimė įgyvendinant projektą „Kaunas 2022 – Europos kultūros sostinė“.

Šis gatvės meno maršrutas po Kauną ir Kauno rajoną gimė įgyvendinant projektą „Kaunas 2022 – Europos kultūros sostinė“.

Gatvės meno kūriniai sukurti Kaunas 2022 inicijuoto „Istorijų festivalio“ metu 2019–2020 m. Visi kūriniai paremti vietos atmintimi.

„Istorijų festivalio“ programa siekia priminti daugiatautę Kauno ir jo apylinkių atmintį, primirštas vietos istorijas ir vardus, stiprinti dialogą tarp skirtingų bendruomenių, skatinti pasididžiavimą vieta, kurioje gyvename.

Daugiau apie festivalį [skaitykite čia](#).

Kviečiame pasivaikščioti po Kauną ir jo apylinkes, pasiklausyti istorijų, kurias pasakoja miesto sienos. Kartu prisiminti vardus ir likimus tų, kurie gimė čia, bet laikas ištrynė jų gyvenimo pėdsakus.

1 PERTRAUKTI GYVENIMAI. KAUNO ŽYDAI

*Nejau galvoji tu, kad užmarštis,
Kas užmiršta, tikrai nuplovė?
Juk būna, kad staiga atgyja vaizdas vėl iš pelenų.
Ir vėl jisai – gyva, ryški tikrovė.
Ir tartum rėmuose liks kiekvienoj iš būsimų dienų.*

Hiršas Ošerovičius, 1968

Piešinys inspiruotas tarpukario fotografijos, kurioje matome mergaitę – Rosian Bagriansky su savo mama Gerta. Rosian gimė 1935 m. Kaune. Jos tėvas Paulius Bagriansky buvo klestintis tekstilės verslininkas, mama – Paryžiuje mokslus baigusi pianistė, po karo – Muzikinio teatro koncertmeisterė. Šeima išgyveno Holokaustą. Daugiau apie Rosian istoriją skaitykite [čia](#).

Piešinį papildo ir vieno žymiausių Lietuvos žydų poeto Hiršo Ošerovičiaus (1908–1994) eilėraštis.

Hiršas Ošerovičius gimė Panevėžyje, studijavo teisę Kauno universitete, čia ir pradėjo savo kūrybinę veiklą, dirbo jidiš kalba leidžiamuose laikraščiuose. Antrojo pasaulinio karo pradžioje evakuavosi į Sovietų Sąjungą. Po karo įsikūrė Vilniuje, rašė jidiš kalba leidžiamam Maskvos laikraščiui. 1949 m. suimtas už „antisovietinę“, „nacionalistinę-sionistinę“ veiklą, ištremtas į Sibirą. Grįžo 1956 m., tęsė literatūrinę veiklą Vilniuje. Hiršo Ošerovičiaus kūrinius iš jidiš į lietuvių kalbą vertė garsiausi Lietuvos poetai. 1971 m. emigravo į Izraelį, kur tęsė savo kūrybinę veiklą, buvo apdovanotas reikšmingomis literatūrinėmis premijomis.

Autorius: Tadas Vincaitis-Plūgas, 2020 m.

A. Mickevičiaus g. 30, Kaunas

2 LĖJA GOLDBERG

*Gal paukštis klajojantis, tik tas,
Pakibęs visad tarp dangaus ir žemės,
Dviejų gimtinių skausmą supras.*

*Su juo ir aš kraštus du apgyvenus,
Dukart išaugau, leidau dvi šaknis,
Kaip mano pušys – į abi šalis.*

Lėja Goldberg, 1955

Į lietuvių kalbą vertė Lara Lempertienė

Iš Kauno kilusi poetė Lėja Goldberg (1911–1970) kadaise gyveno Kęstučio g. 18 name (neišlikęs), beveik ten pat, kur 2020 m. atsirado Lino Kaziuliono gatvės meno piešinys. Lėja Goldberg yra viena geriausiai pasaulyje žinomų žydų rašytojų, deja, gan mažai pažinta savo pirmoje tėvynėje. Jos hebrajų kalba rašyta poezija iki šiol nėra išversta į lietuvių kalbą. O iš tiesų Lietuva paliko gilų įspaudą poetės gyvenime, kūryboje bei padarė įtaką jos asmenybei.

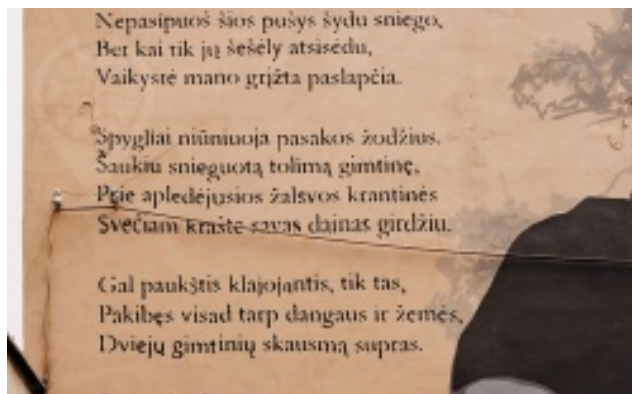
Tiesiogiai ir poetiškai apmąstytų Lietuvos vaizdinių kupina Lėjos Goldberg poezija. Beveik visi garsiausi jos eilėraščiai, Izraelyje tapę populiariomis dainomis, iš tiesų apdainuoja pirmąją poetės tėvynę – Lietuvą, Kauną, Žaliakalnį... Kur nuo Pelėdų kalno žiūrėdama į miestą, kūrėja ieškojo įkvėpimo savo poezijai.

Piešinyje įkomponuotas Lėjos Goldberg eilėraštis „Pušys“ lietuvių ir hebrajų kalbomis. Kūrinyje poetė lygina save su pušimi, įleidusia šaknis dviejose tėvynėse. Ji prisimena pirmąją jų ir kalba apie tai, kad jos širdyje ir Izraelis, ir Lietuva yra vienodai svarbūs.

Daugiau apie Lėją Goldberg **skaitykite čia**.

Autorius: Linas Kaziulionis kart7, 2020 m.

Kęstučio g. 16B, Kaunas

3 VĖLINĖS

Kauno senosios kapinės arba vadinamasis Ramybės parkas yra unikali Kauno vieta. Šioje nedidelėje teritorijoje iki Antrojo pasaulinio karo sugyveno keturios konfesijos: evangelikai liuteronai, musulmonai, stačiatikiai ir katalikai. Čia laidoti ir žymiausi kauniečiai – mokslininkai, menininkai, rašytojai, politikai, generolai ir kiti.

Sovietmečiu kapinės buvo tapusios tylaus pasipriešinimo vieta – per Vėlinės miestiečiai čia rinkdavosi pagerbti savo artimųjų atminimo, kartu – prisiminti Lietuvos laisvę. Ilgainiui sovietų valdžia įsakė kapines sunaikinti. Nugriauti paminklai, tarp jų – ir žymusis „Žuvusiems už Tėvynę“ (skulpt. J. Žikaras, archit. V. Dubeneckis). Žmonėms privalėjo perkelti savo artimųjų palaikus į kitas kapines. Vis dėlto, daugybė skirtingų tautybių ir religijų žmonių palaikų liko vietoje, kuri negailestingai perplanuota ir pavadinta Ramybės parku.

Šis Tado Šimkaus piešinys skirtas 1956-ųjų Vėlinių įvykiams Kaune atminti.

1956 m. lapkričio 2-ąją Kauno senosiose kapinėse susirinko apie 10 tūkstančių žmonių, kurie dainavo patriotines dainas, giedojo religines giesmes, o minioje girdėjosi šūksniai

Kūriny s simbolizuoja nepailstantį rezistentą mummyse, primena praeities įvykius bei kovą ne tik už save, bet ir už bendražmogiškas vertybes bei laisves.

Daugiau apie Vėlinių įvykius **skaitykite čia**.

Autorius: Tadas Šimkus, 2019 m.

Trakų g. 35, Kaunas

4 ATISISVEIKINIMAS

Piešinys skirtas priminti skaudų miesto istorijos puslapį – Kauno senųjų kapinių perkėlimą, kai kauniečiams teko dar kartą atsisveikinti su mirusiais savo artimaisiais.

Kūriny s įkvėptas mistiškos istorijos, kurią papasakojo greta kapinių gyvenanti Vilija: „Viena šeima čia buvo palaidojusi mergaitę, kuri mirė labai jauna. Kai kapą atkasė ir aidarė jos karstą, mama savo dukrą rado kaip užmigusią. Labai, labai graži buvo. Tuo metu čia daug

EN

kaip mama su šukomis šukavo tuos plaukus, ir verkė, ir verkė sulig kiekvienu braukimu...”

Piešinyje panaudoti lietuvių dailininkės Dalios Stalauskienės gyvybės medžio karpinio motyvai.

Autorius: Tadas Šimkus, 2019 m.

Vytauto pr. 44, Kaunas

5 HENRIS PARLANDAS

*Pavasaris Kaune
purvas
ir skersgatviuos
saulės klanai.*

*negražios dėmės
ant tavo žieminio palto
iš tikrų vasario pelėsių.*

*Lyg pulką nupenėtų žąsų
gena Nemunas lytis priešais save.
Jos tingiai krypuoja
ir triukšmingai gadena
kai savo charakterių jėga
jas bando išgąsdinti tiltai.*

Henris Parlandas, 1932

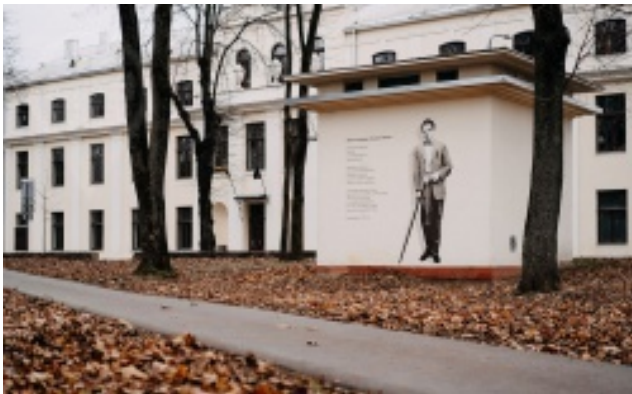
Kauno senosiose kapinėse iki šiol ilsisi vienas žymiausių Švedijos-Suomijos modernistų, rašytojas Henris Parlandas (1908–1930), kuris gyveno Kaune. Tado Šimkaus piešinys „Henris Parlandas“ skirtas priminti šią istorinę asmenybę.

Vyborge gimusį Henrį Parlandą į Kauną atsiuntė jo tėvai, susirūpinę jauno poeto reputacija – greitai išgarsėjęs tėvynėje jis pasinėrė į bohemišką gyvenimą. Kaune Henrį Parlandą globojo dėdė, filosofas, Kauno universiteto profesorius Vosylius Sezemanas. Vos atvykęs į šį miestą Henris Parlandas tėvams rašė: „Kaunas visai nėra skylė, kaip jūs galvojote, o gražia gamta ir begaline erdve pasižymintis miestas su elektra, autobusais, žydais ir gausybe prastos kavos“. Kaune rašytojas dirbo Švedijos Karalystės konsulato sekretoriumi. Taip pat ėmė kurti savo pirmąjį romaną Sudužo, tačiau baigti jo nespėjo – mirė nuo skarlatinos būdamas vos 22 metų.

Daugiau apie Henrį Parlandą **skaitykite čia**.

Autorius Tadas Šimkus, 2019 m.

Kauno senosios kapinės (Ramybės parkas), Kaunas

6 PERTRAUKTI GYVENIMAI. KAČERGINĖ

Šis gatvės meno kūrinys inspiruotas autentiškos tarpukario fotografijos, darytos Kačerginėje prieš Antrąjį pasaulinį karą. Jis simbolizuoja turtingą Kačerginės istoriją – buvusį kurortą, kadais tokį gyvybingą gyvenimą prie upės.

Fotografijoje matome grupę draugų: Judą Zupovičių, Hiršą Kadušiną, Liolą Bermann, nežinomą asmenį ir Jašą Langlebeną. Kai kurie iš jų – žymūs kauniečiai, savo darbais nusipelnę miesto istorijai.

Iš Jonavos kilęs Judas Zupovičius (1916–1944) Kaune studijavo inžinerijos mokslus. Prisijungė prie vieno iš sionistinių judėjimų, kur susipažino su Hiršu Kadušinu. Po studijų dirbo inžinieriumi, buvo atsargos karininkas Lietuvos kariuomenėje. 1941 m. vedė Ditą Katz. Pora apsigyveno name, kuriame šiandien įsikūrusi Kiemo galerija (įkūrėjas – menininkas Vytenis Jakas). Antrojo pasaulinio karo metu Judas Zupovičius kartu su dviem savo broliais tapo Kauno geto policininkais, aktyviai rėmė pagrindinį geto pasipriešinimo judėjimą. Jis buvo vienas tų, kurie padėjo paslėpti geto archyvą, taip pat ir Hiršo Kadušino fotografijas. 1944 m. kovo mėn. suimtas ir nužudytas IX forte.

EN

buvo priversti įsikelti į getą Vilijampolėje, Hiršas Kadušinas ėmėsi svarbios misijos – fiksuoti nacių nusikaltimus. Pasigaminęs savadarbį fotoaparatai jis padarė daugiau nei 1000 fotografijų, liudijančių Kauno geto gyvenimą. Dauguma jų padarytos pro palto skylutę. Karo pabaigoje, kai naciai ėmė ieškoti fotografo, savo archyvą jis paslėpė geto teritorijoje. Hiršo Kadušino dėka šiandien Kauno geto istorija yra bene labiausiai dokumentuota Europoje. Po karo Hiršas Kadušinas pakeitė savo pavardę ir tapo Kadišu (kadišas – judėjų liturgijos malda, viena jos rūšių – gedinčiųjų kadišas). Pasitraukė į Vakarų, kur gyveno Landsbergo pabėgėlių stovykloje Vokietijoje ir fotografavo jos gyvenimą. Vėliau išvyko į JAV, kur gyveno iki gyvenimo pabaigos.

Autorius: Vytenis Jakas, 2020 m.

J. Janonio g. 2, Kačerginė

Jo centre – besišypsančios mergaitės portretas – laimingo žmogaus simbolis. Šis vaizdas piešiniui pasirinktas neatsitiktinai. Jis inspiruotas autentiškos 1944 m. vasarą Kulautuvoje darytos fotografijos, kurioje užfiksuota žydų mergaitė Rosian Bagriansky. Ją drauge su kitais vaikais Antrojo pasaulinio karo metais Kulautuvoje slapta globojo dvarininkės Fugalevičiūtės. (Tai ta pati mergaitė Rosian, vaizduojama pirmajame šio maršruto kūrinyje „Pertraukti gyvenimai. Kauno žydai“.)

Ši fotografija neseniai išgarsėjo visame pasaulyje. 2013 m. UNESCO parodos, skirtos Tarptautinei Holokausto aukų dienai atminti (sausio 27 d.) kuratoriai šią fotografiją pasirinko kaip gyvenimo simbolį karo siaubo ir mirties akivaizdoje. Kas ši mergaitė, koks jos likimas, parodos rengėjai žinių neturėjo. Iki tol, kol fotografiją pastebėjo pati Rosian ir jiems papasakojo savo istoriją.

Piešinyje besišypsančią mergaitę supa ir dar keletas Kulautuvos simbolių, kuriuos pasakodami savo istorijas išskyrė vietos gyventojai.

Gyvybingą kurorto gyvenimą prie upės tarpukariu primena dešiniajame piešinio kampe vaizduojama medinė vila „Giedrė“, pastatyta Antano Vaitkevičiaus 1935 m. Šiandien vilos Kulautuvoje nebėra – ji išlikusi tik gyventojų atsiminimuose ir istorinėse fotografijose. Tarpukarį kūrinyje ženklina ir „gulbių ežeras“ bei keltas per Nemuną.

Mamos su vaikais siluetas piešinyje simbolizuoja namus: pasitikėjimą, jaukumą, prisirišimą prie vietos, saugią erdvę. Visa tai pasakodami apie savo santykį su Kulautuva kūrinio autorei Laurai Slavinskaitei akcentavo miestelio gyventojai.

Visi šie atsiminimai apie Kulautuvą surišti laiko mazgu, kurio ciklus liudija su vėju šokančios šimtametės miestelio pušys.

Kūrinį 2020 m. inicijavo Kaunas 2022 projektas „Šiuolaikinės seniūnijos“.

Autorė: Laura Slavinskaitė, 2020 m.

V. Augustausko g. 12, Kulautuva

EN

